

Az Aggteleki barlangról.

Írta: Reichart Géza.

Boldogult jó Dr. Herrmann Antal turistabátyánk mondása volt: „A barlangokban a legérdekesebb látnivaló a sötétség.” Ebben lehet némi igazság. Részemről legalább rendszerint sajnálom felcserehó az ég kékjét, az erdők-mezők virágos zöldjét, az élető napsugaras derűt a barlangok nyirkos sötétjével. Ez az oka talán, hogy sok év óta terveztem már az Aggteleki barlang megtekintését, de a kivételre eddig nem került a sor. Pedig már bántott a lelkiismeret is; mert a Magyar Turista Szövetség tanácsuléssein is többször szóba került a barlang ügye és mégis csak úgy illik, hogy a barlangot végre személyes tapasztalatok alapján is megismerjem. Az idei nyári kánikulában azután, amikor a tartós rendkívüli hőség nagyon terhes kezdett lenni, a föld színén gyalogtúrákról a mi alacsony hegyeinkben pedig szó sem lehetett, a forróság elől hirtelen elhatározással elmenekültem a *Baradla**) kb. 10 fokos hűvös világába.

Mert bizony külön világban képzelhetjük magunkat, amikor a föld alá szállunk, hogy órákhosszat bolyongjunk földünknek nagyságra a második helyen álló barlangjában, melynél csak az amerikai Mammut-barlang nagyobb. És már előre megsúghatom, hogy nem bántam meg, a sötétségen kívül sok más egyebet találtam, imponáló óriási termeket, órákhosszat kenyargó, misztikus sziklafolyásokat, melyekben utunkban helyenkint zúgó patak kísér, mesés eseppkő-képződményeket és mindenütt a föld színén megszokottól teljesen elütő mesészerű hangulatot!

De azután sorra kerülnek a kevésbé felemelő tapasztalatok is, amelyek sok medítálásra adnak alkalmat. Úgy érzem, ezekről minél többször, minél többet kell írunk és ezért akarok itt a tapasztaltakról én is röviden beszámolni; előbb-utóbb talán mégis lesz haszna a sok szemrehányó panaszoknak, míg a barlang szépirodalmi leírását most átengedem másoknak, illetőleg e tekintetben utalok a már megjelent, bár nem nagyon számos cikkre.

Ismétlem, hirtelen elhatározással szedtem össze gyorsan cók-mókomat és indultam útnak. Tehát teljesen szabályellenesen, minden megfontolás és gondosan elkészített terv nélkül. Hamarjában igyekeztem emlékezetemben feleleveníteni mindazt, amit a barlangról valaha hallottam, de emlékezetemben inkább csak a nehéz megközelíthetőség, a kellemetlen és nehézkes elszállásolás, korhadt falépcsők, a helyszínén kelletlen fogadtatás emléke derengett, ellenben semmi pozitív hasznos adat. Hol is lehetne hamarjában tudakozódni? Ki láthatna el tanácsokkal? Ninesen valami útbaigazító propaganda-irat? Semmi, semmi!

Megvan: lapunk 1922. júl.—aug.-i Aggteleki barlang-száma! Itt megtalálom a barlang részletes leírását és látom abból többek között, hogy Színből mennek a barlanghoz, melynek főága 5797 m hosszú, míg a mellékágakkal együtt a barlang teljes hossza 8666 m; ehhez azonban még hozzászámítandó a legújabbban feltárt barlangrészt. A Turistaság és Alpinizmus 1923. évfolyamának májusi számában Kaffka Péter mérnök ír a barlang utolsó szakaszának feltárásáról, aminek alapján természetesen kedvet kapok arra, hogy a barlangnak ezt a legújabb részét is bejárjam, annál is inkább, mert emlékeztem arra — valahol szóba került —, hogy Kaffka mérnök azóta átjárót készített a Jósvalói fölötti Farkaslyukból a részéről felfedezett és feltárt barlangrészbe.

Gyorsan felhívom még telefonon néhány barátomat is: ki adhat további gyakorlati felvilágosítást?

Meg is kapom a választ: utazzam csak Szín-Perkupa állomásra, onnan ma már autóbusz közlekedik Aggtelekre, ott jó turistamenedékház vár reám, barlangvezető is van, lámpát ne vigyek, mert van ott, de egyébként a barlangban villanyvilágítás is van, különben pedig bármire volna szükségem, forduljak csak a barlanggondnokokhoz, ő segítségemre lesz. Tényleg, most már emlékszem is rá, hogy évekkal ezelőtt ismerősök szintén Színről mentek Aggtelekre és a Magyar Turista Szövetség tanácsulésin is szóba került az országút kiépítése, az autóbuszjárat rendszeresítésével kapcsolatban.

Így tehát minden rendben van, mehetünk. A menetrendet mégis meg kell még gyorsan nézmem. Éjfél előtt indul a vonat Miskole felé; kissé későn, de legalább akkor már talán nem lesz oly hőség, mégis kellemesebb lesz az utazás. Véletlenségből fedezem fel azután szerencsémre a menetrendben, hogy Putnokról indul autóbusz Aggtelekre, nem pedig Színből, tehát *Putnok* a cél. Némi kételyek merültek fel ennek

*) Így nevezi a nép az Aggteleki barlangot.

kapcsán a beszerzett felvilágosítások egyéb részének helyessége felől, de most már mindegy, most már benne vagyok, majd csak lesz valahogy!

A vonat túlzásfolt volt, alighogy helyet kaptam, alvásról nem lehetett szó. Így azután ráértem elgondolkozni arról, milyen szép lenne, ha közvetlen gyorsvonat menne Putnokig, vagy talán Aggtelekre is, persze hálókoocsival, korán reggel már a barlangban lehetnék, így meg csak délben érek oda! De ami késik, nem mulik! Hivatott és illetékes kormányköreink bizonyára régen felismerték már ennek a páratlan természeti látványosságnak jelentőségét nemzeti, kultúrföldényi, idegenforgalmi stb. ma nagyon divatos, egyébként feltétlenül indokolt szempontból, — hiszen nemrégiben a csehek is mindenáron maguknak követelték ezt a véletlenségből nálunk felejtett természeti csodát, — tehát meg is tesznek mindent a barlang kultusza érdekében! A nemes célt szem előtt tartva, bizonyára össze is fog minden illetékes tényező: kormány, megye, idegenforgalmi alakulatok, turista-egyesületek stb., hogy karöltve, önzetlen egyetértésben valóra váltsanak minden álmot! Hiszen erre vall az is, hogy a kormány pl. Lillafüreden, bár ez csak 200 m magasságban fekszik, tömördek pénzzel és fényüzéssel nagyszállót épít és így klimatikus fürdőhelyet kíván ott teremteni, (bár a Hámori tóban jelenleg nincs meg a fürdési alkalmaság, sőt tilos a fürdés,) így bizonyára tekintélyes pénzüsszeg fog jutni az Aggteleki barlang fellendítésére is!

A szép jövő terveit szövögetve értem Miskolcra. Itt persze egyelőre még várni kell egy jó órát a csatlakozásra, de közben legalább kényelmesen megreggeliztem. Azután lassan továbbdöcögünk, de hiszen a nagy sietség bizonyára úgysis csak megártana az idegeknek!

Putnokon csakugyan autóbusz várakozott, amely hamarosan el is indult. Putnok városan keresztül haladva, (a soffőr oktatott ki némi erélyel, hogy ez város és nem falu) a *Forrás völgyben*, majd a *Szörnyei völgyben* mentünk *Kelemér* felé. A lassan, de folyton emelkedő útnak ez a része igen szép. Felduzzasztott tavak, üde rétek mentén, pompás erdőkben — bükkös, fenyves, nyíres vegyest — vezet a jókarban tartott, nemrégiben kiépített kocsúti. Meredek kanyarodókban ereszkedünk azután hirtelen alá Kelemér faluba, hogy tovább szántóföldek között, de helyenkint a Felvidékre — és tiszta időben állítólag a Magas Tátrára is — nyíló igen szép kilátással, hepe-hupás talajon menjünk tovább *Zádorfalu*, *Ragály* és *Trizs* községeken át. Innen ismét sok nyírfával tarkított, szép vegyeserdőben emelkedik az út a 373 m magas *Vágott út* (*Vaskapu*) nevű hegyrésze, ahol a cseh trianoni határt érintjük, majd leereszkedünk *Aggtelek* felé.

A hullámozó kopár halmok egyikét messziről szembeötölő sziklafalak támasztják, jelezve, hogy ott lehet a barlang szája. Még a falu előtt tényleg balra kanyarodik az autóbusz, hogy néhány perc alatt a barlang melletti „menedékház”-hoz érjen. Ez primitív vendéglőből, egy kis vendégszobából és egy tágasabb közös hálószobából áll.

A nagyonis közepes ebéd elkeltése alatt megtudtam, hogy az autóbusz innen továbbviszi a látogatókat a vezetővel együtt Aggtelek falun át Jósavfő felé, nem egészen a közben elterülő *Veres tóig*, ahol a barlang újabb bejárata van és onnan visszafelé szokták bejárni a barlangot, hogy annak a vendéglőnél levő száján át kerüljenek ismét napvilágra. Ennél az újabb bejáratnál is van egy kis menedékház, de ezt többnyire csak a vezetők szokták használni.

Nagyon zavarba jöttem úgy a vendéglős, mint a vezető, amikor előadtam tervemet, mely szerint az itteni bejáratnál szeretném elkezdni a barlang bejárását, hogy azután a barlangon végigmenve a jósavfői új kijáraton át hagyjam el ismét a barlangot. Az egyik vezető vállalkozott volna rá, mert ő már járt egy ízben a barlang új részében is Kaffka mérnökkel, csak hogy erre nincsen engedélye. Hamar felhívtam tehát telefonon a barlanggondokot. Hosszas kapacitálás következett, — mialatt természetesen hivatkoztam a MTSz tanácstagságomra is, (lám, még ennek is van egyszer gyakorlati haszna is!) — míg a gondok végre megadta az engedélyt. De egyben figyelmeztetett, hogy a jósavfői új kijáraton bezárt ajtó van és nem tudja, annak kulcsa kinél van. Persze fejtörést okozott, kihez forduljak immár, ha a gondnok nem adhat felvilágosítást és mégsem akartam letenni tervemről, hogy az egész barlangot végigjárjam, ha már egyszer itt vagyok.

Mint ez gyakran megtörténik, a véletlen szerencse jött segítségemre, — ez alkalommal egy Jósavfőn nyaraló bájos hölgy alakjában. Gyalog jött át ide, hogy a barlangot megtekintse, ő is csak itt tudta meg, hogy most ismét vissza kell térnie a vöröstavi bejáratához, hogy megfordítva járja be a barlangot és azután este újból az országúton kelljen visszatérnie Jósavfőre. Hallotta tervemet, hogy Jósavfőn szeretnék a barlangból kijutni, ez éppen megfelelt saját terveinek, mert megtakaríthatja a visszagyaloglást az országúton. Ő tudja, kinél van az új bejárat kulcsa, sőt járt is már az új bejárat egy részében, ajánlkozott tehát, hogy csatlakozik hozzánk és áttelefonál Jósavfőre, estére nyissák ki a kaput.

Ilyen komplikált diplomáciai tárgyalások után végre megkönnyebbülten lélekzettem fel, végigmegyünk tehát az egész barlangon; legrosszabb esetben, ha a kaput netán mégis zárva találunk, persze vissza kellene jönnünk a verestői kijáratig!

Most még csak lámpa kellett. De ekkor kisült, hogy a vezetőnek csak egy karbid-lámpája van, egy lámpát elvitt magával egy társasággal a másik vezető a verestói bejárathoz, több „hivatalos” lámpa pedig bizony nincs. Ellenben a vendéglős éppen előző nap kapott ajándékba egy lámpát, azt talán elkérhetem. Így a vendéglős szívesességéből mégis hárman két karbidlámpával indultunk útnak, de a biztonság kedvéért zsebre tettem összezsukható gyertyás lámpásomat is.

Kellemes hűvőség és némi hosszantó esalódás fogadott, amikor a régi bejáratnál elindultunk. Mindenütt letört stalaktitik csonka tönkjei meredtek felém, a képzeletemben élt színes, majd hófehér esillogó cseppkövek helyett füstös, fekete sziklák, lábam alatt cuppogó sár, no mégis csak igaza volt boldogult Herrmann bátyánknak!

De azután, amint tovább jutottunk, mindjobban megváltozott a barlang képe és most örültem csak igazán, hogy nem a rerdés menetirányban a régi bejáratot hagytuk utoljára, mert ez bizonyára lerontotta volna a hatást, míg így az folyton fokozódott.

Végtelenek látszó folyosók, óriási termek, csarnokok, melyeknek még magnézium-fény mellett is olykor beláthatatlan méreteit csak sejteni lehet, hol hatalmas, vaskos cseppkő-oszlopok, hol megfagyott kővizesések, függönyök, majd finom csipke-szövevények, fantasztikus alakulatok, félelmetesen alácsüngő boltzatok és ez mind cseppkőből! Néhol színes, majd hófehér kristályos, helyenkint csillogó, mint a jégkristályok.

Nevük nem fontos, minden alakulat más fantasztikus nevet visel, amint a csapongó fantázia első impresszióra éppen valamihez hasonlónak találta, az elképzelésnek pedig itt ugyancsak tág tere nyílik. De mondom, nem fontos a név, meg sem tudjuk tartani emlékezetünkben valamennyi alakulatot, oly rengeteg halmaza van itt, de megmarad az összenyomás, a hatalmas visszaemlékezés, az átértett hangulat emléke.

A barlang távolabbi részét már nem járták füstös fátylakkal és a vezetők most már őrzik is a cseppköveket a látogatók vandalizmusa ellen, így persze egészen más itt a barlang képe, mint a régi ősbéjáratnál.

Mozdulatlannak látszó síma víztükrök, majd csobogó patakok mentén haladunk, melyek tovább vízesésekben tajtékznak alá; zúgásuk messze visszhangzik a kanyargó barlangban és a visszhangzó alvilági vízzúgás sokkalta misztikusabb a föld felszínén csillogó vízfolyások zúgásánál. Egyszerre azután erős zakatoló bugyborékolással eltűnik a patak, elnyeli azt a föld, hogy csak tovább bukkanjon elő ismét újabb harsogással. Ki tudja, közben milyen ismeretlen, csodaszép, embernemjártá barlangokon halad keresztül! Mélységes a csend, ahol a patak hűtlen lett hozzánk, csak az itt is, ott is csepegő víz szabályos üteme hallatszik; minden csepp a cseppkövek parányi kis részét képezi, azokat növeli és ez így tart emberi időfogalmak szerint időtlen időktől, szinte az örökkévalóságig.

Vezetőnk a szép részleteknél magnézium-szalagokat gyújt, de így is csak egyes részletek tekinthetők át. A karbidlámpa aránylag csak pislógó fénye mellett pedig tulajdonképpen fogalmunk sincs arról, mennyi minden szépet mulasztunk el a titokzatos sötétség leple alatt. Csak amikor a verestói bejáratról induló társaság jön velünk szembe, vezetőjük időnkénti magnézium-világítása mellett tudjuk a távolból áttekinteni a barlangmenet egyes részeit, amint a távolból átható fény misztikusan letempítva világítja be a lelógó stalaktitik tömkelegét és köztük homályos árnyak keletkeznek, amelyekből még jobban előtűnnek az egyes megvilágított kőcsapok. Milyen más volna mindez rendes villamosvilágítás mellett! Nem is kellene túlsok lámpa, nem kellene az egész barlangnak táncterem fényárában úsznia, sőt szebb, hangulatosabb volna, ha a ritkábban elhelyezett lámpák helyenként félhomályban hagynák a barlangot, de úgy, hogy az azért áttekinthető legyen. Így szebb, érdekesebb és a költség is kevesebb lenne. Ehhez persze kellő művészies elgondolás és előzőleg többszöri próbavilágítás szükséges.

Orgonasípalakú oszlopokhoz érünk, melyekből vezetőnk csodás hangokat csal ki, amikor egy kődarabral rájuk üt. De még szebb, amikor a másik társaság vezetője eselekszi ugyanezt és már csak a távolból hallatszik hozzánk ez a harangzúgás! Mert valóságos harangjáték ez, melyben hol a mély, dörgő, majd a kedvesen csillingelő magas hangok viszik a főszerepet.

Számtalan kis hídon, lépcsőkön vezet mesterségesen elkészített kis ösvényünk és olyan elágazásokat is érintünk, melyek alja teljesen vízzel van borítva. Közben elhagyjuk a verestói bejárat elágazását, majd a barlang rendesen bejárt részét is és elérkezünk a Pokolba. Ezen túl helyenkint már teljesen megszűnik az út. Egy darabig még érintetlen cseppkövek mellett haladunk el, azután hatalmas sziklákon fel-le kapaszkodunk, majd szűk nyílásokon kell átbújniunk. Sok helyen többfelé is elágazik a barlangjárata, néhol dugóhúzószerűen kanyarodik le vagy fel; itt olyan a hegy gyomra, mint a szivacs.

Már régen elfelejtettük azt a kellemetlen benyomást, amelyet a régi barlang elején levő füstös, fekete és összetördelt részletek keltettek, már régen tiszta, érintetlen cseppkövek szinte áttekinthetetlen tömegei között haladunk, amelyek annál szebbek lesznek, minél tovább érünk. Itt a barlang legújabb részében talán kevesebb

a cseppkő, sőt annak végéfelé teljesen megszűnik, de viszont a barlang eredeti, ősi vadságával kelti fel érdeklődésünket. Hatalmas, egymásradült sziklákon kapaszkodva keressük, a sok közül melyik a helyes útirány és ebben a valóságos útvesztőben kerülökkel ismételten visszatértünk ugyanarra a helyre, amelyen megelőzőleg már jártunk. Végül az egyik járatból mintha friss légáramlat hatolna felénk. Ezt követjük és ez tényleg ki is vezetett bennünket ebből a labirintusból.

Régi, használhatatlanná vált villamos vezeték nyomait találtuk itt, majd bejutottunk a mesterségesen vajt folyosóba, melynek végén a kaput szerencsésen nyitva találtuk.

1 órától 7 óráig, tehát 6 órát jártunk a barlangban. Kint a hűvös barlang ellentéte: fülledt, esős meleg fogadott bennünket. A kijárat mellett buja növényzet között csinos ház áll, nyaralója Kaffka Péter mérnöknek, ki innen vezeti szemmel-láthatólag nagy buzgalommal a barlang feltárási munkálatait. A házat zárva találtuk, gazdája távol volt.

Szép kilátás nyílik innen Jósvafő felé; a község mélyen alattunk fekszik.

A délkelet felé húzódó, festői *Farkaslyuki völgyben* szép ligetek között sétáltunk Jósvafő felé. Közben Jósvafő villamos-telepéhez értünk. Ez egy régi vizimalom; hatalmas kerekén vígan csobog ugyanaz a dűsvízü patak, amely a barlangban kísérőnk volt és itt a közelben bújik elő a hegy gyomrából. A barlang aggteleki szája 332 m magasságban fekszik, Jósvafő 216 m, a kijárat pedig talán 250 m, tehát kb. 80 m esése van a pataknak, míg eléri a föld színét.

Lám, tehát ilyen közel a barlanghoz már kész villamos-telep is van! Miért nincs akkor a barlangban villamos világítás?! Innen vezette be mindenesetre Kaffka mérnök is a világítást a részéről feltárt barlangrészbe, csak hogy ott is már tönkre ment a berendezés. Milyen könnyű volna innen az egész barlangot árammal ellátni és nem is volna az olyan költséges! Nappal a faluban amúgy sem kell világítást, akkor ugyanazzal a berendezéssel a barlangot lehetne világítani, míg éjjel a barlang világítása kevésbé fontos, akkor a falut lehetne világítani. Ha meg mindenképpen éjjel is világítani akarnók a barlangot, a villamostelep bővíthető lenne, víz van bőven az erőhajtásra! No, de persze ezt sem én fedeztem fel újból, már rég gondolnak erre a hivatott körök, készítik a tervekét és kétségenkívül rövid időn belül meg is lesz már a villamos világítás! Csak azután tülsok lámpát ne szereljenek fel; fentebb rámutattam már arra, hogy szebb, ha helyenkint misztikusabb a világítás. Vagy talán túlságosan optimisztikus volnék és nem is kell tartanom a tülsok lámpától? Vajjon ki válaszol mindezekre a kérdésekre?!

Kedves társnőnket itt már várták hozzátartozói; együtt folytattuk utunkat *Jósvafőre*, majd ott elbúcsúzva, vezetőmmel az országot nagy kanyarulatát egy erdei ösvényen átvágva, a kocsijúton ballagtunk Aggtelek felé.

Besötétedett, így jólesett útközben egy- és másról elbeszélgetni. Néhány falusi lakó csatlakozott hozzánk és persze szóbakerült a barlang ügye is. Hja kérem, — mondták — nehéz dolog ez, amikor nincs annak rendes gazdája! Mindegyik magának követeli a birtokjogot és féltékenykedik a másikkra: az állam, a megye, sőt — miután két megyében terül el és az egyik bejáratnál betérve a másik kijáraton át a szomszéd megyébe mehetünk — két megye is szemben áll egymással: Gömör és Abaúj; Aggtelek rossz szemmel nézi Jósvafő törekvéseit és viszont. De szemben állanak az egymásra féltékeny hatóságok és turista-egyesületek, barlangkutató-egyesületek is; külön hare dül azután megint az egyesületek kobelében is. Így azután nem is esoda, ha nem történik semmi!

Hisz mindez nem is volna egészen szokatlan dolog nálunk, de azért talán mégis túlzott az otlakóknak ez a keserű panasza! Az bizonyos, hogy az egyéni érdeket és hiúságot a közérdeknek alárendelve, alighanem már régen világraszóló nevezetességet tehettek volna hozzáférhetővé!

Késő este lett, mire *Aggtelekre* értünk, így mégis csak jobbnak találtam a menedékházban megvacsorálva, éjjelre annak közös vendégszobájában meghúzódni. No, nem volt valami kellemes, de csak elmúlt ez az éjszaka is.

Másnap korán reggel indult az autóbusz visszafelé. Ez alkalommal már nem kísért a szerenese, mert Putnokon vásár volt és így az autóbusz csakhamar megtelt — de a szó szoros értelmében megtelt — kosarakkal, kofákkal, vásári árusokkal. Így külön élvezet volt, amikor a putnoki vasuti állomásnál elhagyhattam ismét ezt az ideális közlekedési eszközt.

No, de türelem, a barlang látványossága megérte a sok fáradságot és kellemetlenséget — hiszen edzett turisták vagyunk — és mire újból eljutok Aggtelekre, talán már közvetlen gyorsvonat visz egészen a villannyal világított barlang szájánál emelkedő pompás vendégfogadóig...